

MÉSZÁROS ILONA

A NEVELŐ-OKTATÓ MUNKA A TÁRSULATI ISKOLÁKBAN A KÉT VILÁGHÁBORÚ KÖZÖTT

RESÜME: Der Verfasser stellt das Bildungsseptem, besonders die Bildung und Lehrlinsbildung der von Gesellschaften und Industrie magneten begründeten Schulen im Zeitraum zwischen den zwei Weltkriegen vor.

Zum Untersuchungsbereich dieser Studie gehören in erster Linie die Schulen des Hüttenwerkes Diósgyőr, das Stahlwerkes Salgótarján und des Hüttenwerkes Ózd, auch deshalb, denn in den Schulen von Ózd und Diósgyőr wurde das derzeitige Grundschulsegstem mit 8 klassen das erste. Mal eingeführt.

Im Rahmen der neuen Konzepte des Ministeriums und der Reformen funktionieren immer mehr Privat Schulen, die den Schülern mehr, bessere und persönliche Bildungsmöglichkeiten bieten können. Zur Umwandlung ist aber auch ein Mazonatentum nötig.

Laut den Erfahrungen wird vom Verfasser festgestellt, daß die gegenwartige bildungspolitische Lage und das Anforderungs – und Beding ungsystem der Schulen heutzutage im Verhältnis zu dem untersuchten Zeitraum ähnlich, dadurch sehr aktuell ist.

E dolgozat történelmi visszatekintés, amelyben szó esik elsősorban a két világháború közötti iskolaügyről, ebből is kiemelve a társulatok, iparmágnások által létrehozott iskolákat.

Napjainkban, amikor mindenben a kibontakozás lehetőségeit keressük és átalakulást tapasztalunk, érdemes elemezni ezeket az

iskolákat is, amelyek létrejötteinek körülményei, belső élete sok érdekes adatot, információt nyújthat az érdeklődők számára.

I.

A dolgozat szerzője hazánk nagyobb ipari településeinek belső életét igyekezett feldolgozni, bemutatni, hogy bizonyos következtetések levonására adjon lehetőséget.

Történelmileg ez igen jelentős. A megújulás érlelődik a jelen iskolaügyben is.

A társulati iskolák sajátos feltételrendszere sok elemében utat mutathat az átalakulóban lévő oktatáspolitikánknak.

Meghatározó feladatuk az volt, hogy megteremtsék a feltételeket gyáraik munkásainak legmegfelelőbb tanítása és nevelése érdekében.

Ezek az egyes területeken eltérőek voltak, sajátosak, amit elsősorban a gyári főnökségek befolyásoltak a követelmények állításában.

Kutatásaink során elsősorban az északi iparvidék feltárásával, munkáséletének, művelődésének lehetőségével foglalkoztunk.

Ez azzal magyarázható, hogy itt az ipari fejlődés gyorsabb volt, vagyis a feltárt barnaszén- és vasérctelepek, a nagy kiterjedésű erdőségek, a nagy mennyiségű víz adta lehetőségek által nagy ipartelepek alakulhattak ki.

Ezek a területek a következők:

Pécs – Szabolcsbányatelepi iskola

Szerencs

Gyöngyös

Diósgyőr vasgyári

RIMAI RT iskolái: Salgótarjáni acélgyári,
Salgóbánya,
Rudabányai iskola
Ózd-nádasi kerület iskolái
(farkaslyuki, nádasdi, ózdi)

Ezek közül kiemelten a

Diósgyőr vasgyári

Salgótarján acélgyári és az

Ózd vasgyári

iskolák életével foglalkoztunk.

II.

NAGY GYÁRAK ÉS ISKOLÁK

1. Magyarország első nyolcosztályos elemi iskolájának megalapozása a DIÓSGYŐR – VASGYÁRBAN

A vasgyári iskolák felállítása

A magyar országgyűlés az 1868. évi XXXVIII. tc. megalkotásával elrendelte a hatosztályos elemi iskolák megszervezését.

Ugyanebben az évben alapították meg a diósgyőri új vasgyárat. A gyár munkásainak létszáma fokozatosan emelkedett.

A gyárvezetés lakások építéséről gondoskodott és a beköltöző családokkal együtt a gyermekek létszáma is növekedett. Gondoskodni kellett az idesereglett ipari dolgozók gyermekeinek iskoláztatásáról.

60 tanulóval először egy tanítóval működő magánjellegű elemi iskolát szerveztek.

1888-ban nyílt meg az első óvoda is.

1894-ben az ország egyik legkorszerűbb iskoláját nyitották meg a leányiskolát, majd Zimmermann Frigyes gyárigazgató kezdeményezésére felépítettek egy mintaszerű fiúiskolát, amiről Baross Gábor kereskedelemügyi miniszter a következőket mondta:

"Magyarországon az ipar akkor fog igazán fejlődni és felvirágozni, ha a munkás nép nemcsak testi erővel dolgozik, hanem a test erejével a szellem ereje is párosul, ha ki-ki tudja, hogy mit miért cselekszik, ha a munkás népet... az értelmiség azon fokára emeljük, hol belátja a munkának, a becsületes munkának fontos szerepét, hol meggyőződéssé válik, hogy csak a munka az, ami használ az egyesnek, biztosítja a társadalmat és alapja a haza jólétének, felvirágzásának".¹

Egy ilyen miniszteri nyilatkozat az osztályharc élet akarta tompítani.

Egyébként a megfogalmazás is figyelemre méltó, ahogyan a miniszter meg akarja győzni a munkásokat a becsületes munka eredményéről.

A rendszer a tanultabb munkások képzésével a munkásarisztokrácia kinevelésére törekedett, hogy megbontsa a munkásegységet.

Azáltal, hogy a Diósgyőri Társpengztárnak kétféle, keresetük után 6 és 3 százalékot fizető tagjai voltak, részben elérték a megosztást, mert a 6 százalékot fizető munkások sokkal több kedvezményben részesültek, mint a 3 százalékot fizetők.

A nevelői kar nagyobb része felkészültség tekintetében már képesítésénél fogva is az átlagból kiemelkedő személyekből állt. A fiúiskola 6 tanítója közül 4-nek a tanítóinál magasabb képesítése volt.

Az óvónők fizetése évi 450, a tanítónőké 500, a tanítóké 600 Ft volt, ami országos viszonylatban is magas volt.

Valamennyi tanító természetbeni lakást és évi 100 q barnaszén fűtési átalányt élvezett, és a MÁV vasúti szabadjegyet. Az igazgató fizetése évi 1000 Ft volt.

Majd 1859 májusában egy alsó fokú szakirányú és 1895–96. tanévtől egy általános iparostanonc iskolát szerveztek, amik az elemi iskolákkal szoros kapcsolatban álltak.

A századforduló utáni években az ipari termelés pangott. Sok munkás elhagyta munkahelyét és a lakótelepet, mert nem kapott munkát. Az évtized közepétől javult a helyzet.

1921-ben már hatalmas mértékben megnövekedett a diósgyőri gyár dolgozóinak létszáma (8856 fő) és termelése. Megnőtt az igény a szakmai tudást illetően. Ennek a problémának a megoldásával a gyár az iskolai ügyosztályt bízta meg.

Keresztes Vencel főtanító és Pittroff Kálmán iskolagondnok (ügyosztály főnök) felismerték, hogy diósgyőrnek munkásképző iskolára van szüksége.

Ekkor jutottak el az elemi iskola nyolc osztályúvá való kiépítésének gondolatához.

A sorozatos tárgyalások eredményeképpen a VKM hozzájárult, hogy a diósgyőr m. kir. vas- és acélgyár lakótelepén két évfolyamra kiterjedő ipari irányú előkészítő iskola szerveztessék a gyári munkások megfelelőbb tanítása és nevelése érdekében. Az új tervezésű iskola, mint a VI. elemi osztály folytatása az "Ipari előkészítő iskola VII–VIII. osztály címet kapta.²

Az első tanévben (1914) az ipari előkészítő iskola első évfolyamára a háborús viszonyok ellenére is 278 tanuló iratkozott be.

Ez az iskolatípus kedvelt lett, mert a polgári iskola helyett a vasgyári szülők inkább az új szervezésű iskolába írták be gyermekeiket.

A közbejött világháború miatt a VKM végleges jóváhagyása csak 1921-ben történt meg, amikor az Ipari előkészítő iskola (elemi iskolai VII–VIII. osztály), valamint az új szakirányú iparos tanonciskolának tanterveit és szervezeti szabályzatait végleges jóváhagyási záradékkal látta el.³

Az **ipari előkészítő** iskola szervezeti szabályzata öt fejezetre tagolódik:

Az **első** az általános intézkedéseket tartalmazza. A hét évfolyamot sikerrel végzett tanulók amennyiben a 14. életévüket már betöltötték, de a 16-ot még nem lépték át, a diósgyőri vasgyár kötelekébe lépnek, mint szerződéses tanulók, s további tanulmányaikat az egyidejűleg újrászerezés alatt álló szakirányú iparos tanonciskolában folytatják.

A **második** fejezet megállapítja, hogy a szorgalmi idő és a szünetek az elemi iskolára előírtakkal megegyeznek. A tanítás folytonos és legalább heti 24 órára terjed. Az órarend szerinti időt a vasgyár főnöksége állapítja meg a tanfelügyelő jóváhagyásával.

A tanítás **nyelve** magyar.

A **harmadik** fejezet felsorolja a tantárgyak és a heti órák számát.

Tantárgy	Heti óraszám
1. Hittan	1
2. Magyar nyelv (írás, olvasás, fogalmazás)	4
3. Földrajz, történelem	3
4. Mennyiségtan, számtan, mértan	4
5. Természettudományok (természetan, vegytan, természetrajz)	6
6. Rajz (szabadkézi, mértani)	4
7. Fiú kézimunka (agyag-, fa és vasszlőjd)	4
8. Gazdasági ismeretek (konyha-, gyümölcs- és díszkert)	1
Összesen:	27 óra

A tantárgyak és a heti óraszámuk a későbbi években még módosultak és a 20-as évektől a következők voltak:

	VII.	VIII.
Hittan	1	1
Magyar nyelv (írás, olvasás, fogalm.)	4	4
Földrajz	1	1
Történelem	1	1
Alkotmánytan	1	1
Mennyiségtan	4	4
Természetrajz	2	2
Természettan	2	2
Vegytan	2	2
Szabadtéri rajz	2	2
Mértani rajz	2	2
Fiú kézimunka (faanyag, vasesztergályozás)	4	4
Egészségtan	1	1
Ének	1	1
Gazdasági ismeretek	1	1
Testgyakorlás	1	1
30 óra		

A tárgyak tanulása alól felmentést nem adtak.

Minden tanév befejezésekor az iskolai gondnok (aki kohómérnök volt) és a vasgyár főnöksége képviselőjének jelenlétében a tanulók nyilvános vizsgát tettek. Egyidejűleg rajzkiállítást rendeztek, s a legjobb munkákat megjutalmazták.

A tanulók két tárgyból való bukás esetén javító vizsgát tehetnek.

A **negyedik** fejezet a rendtartási szabályokat írta elő, amelyek azonosak voltak az állami elemi iskolára megállapított szabályokkal. Az ellenszegülő növendékek az iskolából eltávolítandók.

Az **ötödik** fejezet az átmeneti intézkedéseket tartalmazta azokra a tanulókra, akik a VI. elemi csak a 14. életévük betöltése után végeztek el.⁴

Az új szervezésű iskola **jelentőségéről**:

A **társadalmi** fejlődés szempontjából abban rejlett az értéke, hogy a szervezés következtében a vasgyári elemi iskolák szoros kapcsolatba léptek a vasgyár tanonciskoláival. Egy olyan iskolatípus jött létre, amely az országban ezidőben még egyedül állt, amely a

tanoncképzésnek s ezen keresztül a szakképzett, az átlagosnál műveltebb magyar munkásság felnevelésének korszerű lehetőségeit teremtette meg.

Pedagógiai szempontból azért volt jelentős ezeknek az iskoláknak a szerkezeti összekapcsolás, mert az ipari pályára lépő ifjúságot már "zsenge gyermekkortól az emberré válásig" egyazon irányítás vezette; az óvodától, majd az ABC tudományának elsajátításától kezdve az ipari előkészítő iskolán át a szakirányú iskola utolsó vizsgájáig, szakmunkássá válásáig egységes oktató-nevelő hatás érte.

Árnyoldala abban mutatkozott meg, hogy a középiskolákat mellőzte.

Valószínűleg a diósgyőri iskola eredményei is közrejátszottak abban, hogy 1928-ban a vallás- és közoktatásügyi miniszter felhívására az Országos Közoktatásügyi Tanács foglalkozott a nyolcosztályos elemi népiskola megvalósításának kérdéseivel, azaz a mindennapi iskolakötelezettség 14 éves korig terjedő felemelésével.

Bár az 1928-ban elkészült törvényjavaslatból csak 1940-ben lett törvény, mégis az ország több településén szerveztek nyolc évfolyamú elemi iskolát. Ezek az iskolák szinte egységes tanterv nélkül működtek.

A 30-as évek közepétől a VKM szakemberei és tanácsadói hosszabb időn át tanulmányozták a diósgyőr-vasgyári elemi iskola VII–VIII. osztályának munkáját és eredményeit.

1937-ben megjelent az első ideiglenes tanterv az utasításokkal együtt, majd az Országgyűlés megalkotta az 1940. évi XX. törvényt a nyolcosztályos elemi iskolák megszervezéséről.

2. A SALGÓTARJÁNI acélgyári népiskola

Salgótarján és környéke iskolaügyének fejlődését tulajdonképpen a községbe költöző vállalatoknak köszönhetette, amelyek – a törvényben előírtaknak általában megfelelően, saját érdekeik megvalósítása céljából – sorra létesítettek népiskolákat.

A századfordulóra a salgótarjáni három társulati iskolán (vasgyárin, bányain, üveggyárin) kívül társulati iskola működött Karancsalján, Baglyasalján, Pálfalván, Kazáron, Homlokterenyén, Mátranovákon, Inászon, Rónatelepen és Salgóbányán, amelyek egy részében iparos tanonc-képzés is folyt.⁵

A salgótarjáni Vasfinomító Társulat (1881-ig elődje volt a Rimamurányi Salgótarjáni Vasmű Részvénytársaságnak) alkalmazottai nevelésére és oktatására népiskolát állított fel gyártelepén, mely 1870. októberében nyílt meg, és 25 növendékkel kezdte meg "nemzeti misszióját".⁶

Húsz évvel később már olyan szépen hangzó célt is megjelöltek az évkönyvek, hogy "a társulat szívében viseli a munkásosztály értelmi színvonalának emelését", ami végső soron igaz is lehetett, amennyiben a vállalt érdekeinek ez megfelelt.

A valóság azonban mégsem volt ilyen szép és humánus, amire Jónásch Antal gyári hivatalfőnök és egyben iskolaszéki hivatalfőnök és egyben iskolaszéki elnök szavai egyértelműen bizonyítéknak szolgálnak:

"Az iskolai ifjúság nevelésének nemcsak az értelem fejlesztésére és ismeretek elsajátítására fektessék a súlyt, hanem a vallásosság felébresztése, és a vallási érzület gondos ápolása is képezze az iskolai nevelés egyik fő célját, hogy így nemcsak értelmes, de egyúttal vallásos, a gondviselés által kijelölt helyzetével megelégedő nemzedéket nevelhessünk".⁷

A salgótarjáni vasgyári népiskola – ugyanúgy mint a többi társulati iskola – felekezet nélküli, nyilvános joggal – vizsgáztatási és bizonyítvány kiállítási joggal – felruházott magyar tannyelvű iskola volt, melyet a társulási választmány, mint a társulat műszaki vezérigazgatója által megbízott iskolaszék kezelt, s amely fölött a társulat részéről a főfelügyeleti jogot a műszaki vezérigazgatóság gyakorolta.

A részvénytársaság iskolapolitikája szerves része volt egy átgondolt, megtervezett tőkés osztálypolitikai rendszernek.

3. Az ózdi Vasgyári iskola

"Magasban állunk: Ózd vastornyai
büszkén nyúlnak a dombtetők fölé,
A tornyok tövében
félmeztelen gyorsujjú emberek
írják hazám, soktornyú Magyarország
a réginél szebb történelmedet."

(Bennjámín László)

Az idézet ma már csak nosztalgia. Állnak a vastornyok, de némán és magukra hagyva, keseregve emlékeznek. S tövében ma is ott áll, kissé átalakítva a vaskohászat emlékeit őrizve a vasgyári iskola épülete, ami ma KOHÁSZATI MÚZEUM.

Ennek az iskolának a múltjából eleveníték meg néhány emléket, amire akkor sok ember lehetett büszke.

A gyáralapítás után, amilyen mértékben fejlődött a gyár, növekedett a dolgozóinak száma, gyarapodott a község lakossága, úgy vált mind égetőbb szükségé a munkások gyermekeinek iskoláztatásáról való gondoskodás is.

A múlt század közepén Ózd város mai területén mindössze 4 elemi iskola volt.

A gyáralapítás első éveiben Ózdon a különiskola felállításának kérdése még nem volt olyan sürgős, mert a munkások nagy része külföldi szakmunkás volt, akik rövid időre csak azért jöttek ide, hogy a helyi munkásokat betanítsák, így családjukat nem is hozták magukkal.

Idővel azonban a gyári dolgozók száma növekedett és ekkor már elodázhatatlan volt egy különiskola felállítása.

A Rimamurány–Salgótarjáni Vasmű RT önálló iskolát nyitott nemcsak a gyár közelében, hanem a környék bányatelepein is (Bánszállás, Farkaslyuk, Somsály).

Az iskolákat a rimai tőkések jól jövedelmező befektetésnek látták, ezért is támogatták bőkezűen.

Mivel Ózdon csak fizikai munkásokat akartak neveltetni, elég volt az az iskola amit a gyár tartott fenn. Talán ezért nem volt itt 1945-ig magasabb jellegű iskola.

Viszont amit irányított, ott a legjobb nevelőkről gondoskodott és a feltételek is sokkal jobbak voltak a község felekezeti iskoláinál.

A rimai tanítók fizetése is lényegesen magasabb volt a más tanítók fizetésénél.

Így pl.: felekezeti tanító bére	800 Korona
állami tanító bére	1000 Korona
a rimai tanító bére	1200 Korona

és lakás, fűtés, világítás.

Elvárta, hogy a legtökéletesebb munkát végezzék, s ha kifogása volt ellene elbocsátotta, vagy kisebb vétség esetén egy másik iskolájához helyezte át.

Az iskolai rend és fegyelem kialakításában is kétségtelenül nagy segítséget nyújtott a vállalat azáltal, hogy megkövetelte a tiszteletet alkalmazottaitól önmaga és intézményei felé.

S ezért tudott egy rimai tanító nagyobb rendet és fegyelmet tartani, mert maga mellett tudta mint tekintélyt, iskolája igazgatóját és azon keresztül a gyár vezetőségét.

Kétségkívül az iskola a legtöbbet Kablay István igazgatónak köszönhette.

Ő indította el a gyártelepi iskolát arra az útra, amelyen országos hírre is szert tett. Ő rakta le az alapot az iskola szellemi és anyagi fejlesztéséhez, az ő ideje alatt lett az iskola azzá ami hosszú évtizedek során lehetett.

Néhány adat a bevezetett módszerekből:

➤ "Az igazgató-tanító az egész tanítói testületet, mint elnök minden hónapban legalább egyszer összehívja, s e tanácskozmányban az osztály minden tanítójától, minden egyes növendék magaviseletéről számot kér, s ha javítani való van, azt közös tanácskozái megállapodás útján javíttatja".⁸

➤ Gondoskodott beosztottai továbbképzéséről is, úgy hogy rávette őket egy-egy előadás kidolgozására és megtartására.

➤ Minden osztálytanítótól megkövetelte, hogy feleletükre minden tárgyból osztályzatot kapjanak.

➤ A szépírás bevezetésénél az állóírás mellett döntöttek, mert az kényelmesebb, természetesebb ülés mellett végezhető és papírmegtakarítással is jár. Stb.

Nem feledkeztek meg a lányokról sem. Nemcsak jó munkásokat kellett képezni a már meglévő tanonciskolákban, hanem jó munkásnőket is. Ezért kezdettől fogva az iskolának külön díjazott női kézimunka-tanítónői voltak, akik igyekeztek a lányokat megtanítani mindarra, amire egy jó munkásfeleségnek szüksége volt.

Kablay egy hosszú időn át jól működő, felvirágoztatott iskolát adott át Hanuszik Antal igazgatónak.

Az új igazgatót erélyességéért, kipróbált pedagógiai érzékéért és a társulathoz való hűségéért nevezték ki. Az egyik igazgatótanácsi gyűlésen így szólt:

"Teljes erejével oda fog törekedni, hogy erre a bizalomra érdemes legyen. Vasfegyelemmel, szigorúan vallásos és hazafias szellemenben való tanítás és nevelés a kitűzött célja. Ezeket tartja azon eszköznek, amellyel a kerület iskoláit a megillető nivóra emelheti".⁹

Nagy lendülettel kezdett a munkához. A fegyelem helyreállítása céljából minden hónap első vasárnapján – délután – szülői értekezletet tartott, hogy a szülőket is mozgósítsa célja elérésében. A tanulókat pedig havonként gyermekgyűlésre hívta össze, aminek a célja a hibáik leszoktatására irányult.

Ezenkívül mesedélutánokat rendeztetett az Olvasóegylet nagytermében, ahol még vetítettképes illusztrációkkal, szavalatokkal, énekkari számokkal is szórakoztatták a tanuló ifjúságot.

Igazgatósága alatt az iskola életében két kiemelkedő dolgot valósított meg:

- > a divatos munkaiskola
- > a nyolcosztályos népiskola kikísérletezése és bevezetése.

A tantestület kétségtelenül nagy feladatot vállalt magára. Teljesen töretlen úton kellett járniuk, mert még a tantervet is maguknak kellett elkészíteni. Az anyagot a 6 osztályos népiskolai tantervre építették fel.

Munkájukat siker koronázta, hiszen 2 év múlva Hanuszik büszkén jelenthette: "Az erős alapokon biztosan állanak a tetőzet gerendái, hogy a jövőben is biztos fedezéket nyújtsanak és életirányt szabjanak az alá húzódóknak".¹⁰

Több éven keresztül végeztek különböző kísérleteket, amik mind sikerrel jártak.

Az ország különböző részeiből érdeklődtek az új iskolaszervezési teendők felől, előadásokra hívták őket, és a Néptanítók lapjában cikkek jelentek meg az ózdi nyolcosztályos iskoláról, a tanítóképzőkben mint mintaiskoláról tanítottak.

Így írtak Hanuszik Antalról az 1930–31. évi Évkönyvben:

"Finom nevelői érzékkel, távolba látással, rajongó magyar tanítói lélekkel nevelt fáradhatatlan tanítói gárdát, kik fáradságot nem kímélve, dolgoztak úgy az iskolában, mint az iskolán kívül a szebb, boldogabb magyar jövőért.

Elmondhatjuk az iskola történetével kapcsolatban, hogy Kablay igazgatóságának időszaka az alapok lerakása volt, míg Hanusziké – saját hasonlatát idézve – "a tetőzet gerendáinak", vagyis az épület felhúzásának időszaka.

Majd a harmadik igazgatónak Czangár Lajosnak tevékenységéről, hogy az ő időszaka a kész épület benépesítése, a tartalommal való megtöltése volt.

Később Czangár a gazdasági válság idején így ír jelentésében:

"Ipartelepen lakunk, ahol óramű pontossággal érezzük a gazdasági élet romlását. Az egyre jobban csendesülő gyári zaj, az egymásután kialakuló kemencék, füsttelen kémények súlyos depresszióként ülnek a munkáslelkekre. S ebben a még talán soha át nem élt nehéz helyzetben a szülők anyagi gondja megsokasodott, gyermekük nevelésére, gondozására kevesebb időt szentelhettek, mint jó időben, így duzzadt meg a tantestületünk munkája".¹¹

A gazdasági válság utáni években még mindig szép eredményeket mutatott fel az iskola. Így nyilatkozott erről a Pevget autógyár iskolájának igazgatója, Mr. Fect Alfred:

"A gyári iskolában tett látogatásunk mély benyomást tett ránk. Megleپődtünk, mert nem reméltük, hogy ily kiváló iskolát és pedagógiaiilag ily tökéletes nevelési rendszert fogunk találni. Az iskola környéke, az udvar, a tantermek, s a többi helyiség is mind ragyogóan tiszta, s oly ízléses, hogy öröm látni.

A magyar nyelv, fizika, matematika helyes tanítására következtethetünk a tanulók iskolai dolgozataiból. Mennyi sok szép illusztráció van a füzetekben és milyen meglepetést keltett a mi tanítóságunk körében és a mi francia gyerekeinknél is. Ilyen szépen dolgoznak a kis magyarok? – kérdezte tágranyílt szemekkel.

Sajnálattal bár, de be kell vallanunk, hogy a mi francia iskolánk a tanításnak ezen ágában még nem állnak ilyen magas fokon".¹²

Majd a II. világháború évei egycsapásra megsemmisített mindent, az iskola életében bezárult a vállalati népiskola korszaka és fokozatosan épült a szocialista jellegű általános iskola.

Ekkor a nevelőknek és a szülőknek is nehezebb volt az első időszak, mert az ingyenes tanszerellátás, a ruha- és egyéb segélyezés egyszerre elmaradt, és az első években nehezen értették meg a szülők, hogy az iskola gondja ezentúl nem a rimai uraké, hanem az övék.

III.

Ez a dolgozat reméljük segített kitekinteni azokra az évekre, amikor néhány nagyobb gyár módot és lehetőséget adott saját munkásainak művelődésére, taníttatására, figyelembe véve a kor sajátosságait.

Törekvéseiket pozitívan értékeljük, hiszen a még most meglévő eredmények is ezt bizonyítják.

Talán a mai társadalomban is szükségessé válik a szponzorok és egyéb háttér biztosítása egy-egy intézmény tárgyi, dologi, személyi feltételeinek alakításához.

Hiszen ma is számolunk önkormányzati, állami, magán, egyházi, szövetkezeti iskolafenntartókkal.

Mindezek mellett természetesen továbbra is fontos az olyan oktatási reform, amely egyértelművé teszi a jövőben az intézmények, önkormányzatok, iskolafenntartók jogait, kötelezettségeit, bizonyos szabályokat, és lehetővé teszi az iskolák által közvetített műveltség-tartalmak folyamatos karbantartását az iskolai tanszabadság és alternativitás fejlesztését.

Csak ez vethet gátat a különböző térhódításoknak.

BIBLIOGRÁFIA

1. Pálmai Zoltán: Népművelés Ózdon. Alföldi Nyomda 1970.
2. Mészáros Ilona: Az ózdi vasgyári iskola kezdeti évei. Szakdolgozat ELTE 1981.
3. Nógrád megye első társulati iskolájának fél évszázados évfordulója . (Összeállította: Kiss Magdolna, G. Balázs László)
4. Nógrád megye története. Szerk.: Szabó Béla. Salgótarján 1972. Kner 407.
5. Nógrád vármegye népoktatási állapotára vonatkozó statisztikai adatok. Balassagyarmat 1900. Összeállította: Dr. Pacséri Károly
6. RSV FT iskoláinak fejlődésére vonatkozó adatok 1870–1896. Friedler Nyomda
7. Nógrád megyei Levéltár: az RSV RT salgótarjáni kerületének iskolaszékek jegyzőkönyve 1890.
8. 1883. október 11-i jkv.
9. 1911. október 1-i jkv.
10. 1928–29. évi Értesítő
11. 1931–32. évi Értesítő
12. 1934–35. évi Értesítő